

Beste familie, vrienden en supporters van Mulo,

Sinds drie weken ben ik terug van een bezoek aan Mulo.

Ik ben vanuit Bandung vertrokken op 4 oktober en teruggekeerd op 4 november. De reis ging van Jakarta naar Bangkok waar ik middernacht zou overstappen op een vliegtuig naar Nairobi. De vlucht Bangkok-Nairobi was echter afgelast omdat het vliegtuig dat uit Korea moest komen nog niet van daar was vertrokken. Na wat zoeken links en rechts om uit te vinden wat er nu gedaan moest worden kreeg ik te horen dat de vlucht naar Nairobi voor de volgende dag zou zijn om 11 uur. Ik kreeg echter een voucher voor het Novohotel. Tijdens het zoeken moest ik wel twee keer door de security. Daarbij werd mijn tube tandpasta geconfiscieerd (pas nieuw gekocht). De volgende dag, na een goede nachtrust, vertrok het vliegtuig inderdaad om 11 uur naar Nairobi. Daar moest ik weer overstappen op een vliegtuig naar Entebbe. Ik zou daar 'smorgens om 9 uur aan moeten komen, maar door de vertraging werd dat 8 uur in de avond. Vanuit Bandung had ik al een hotel besteld waar ik al eens eerder gelogeed had. Mijn plan was om na aankomst een taxi te bestellen voor de volgende dag zodat ik vroeg in de ochtend om een uur of vijf de tocht naar de grens met Congo zou kunnen maken. Omdat ik pas in de avond arriveerde besloot ik om dan maar in de ochtend een taxi te regelen die me tot in de buurt van de grens zou brengen. Ook daar kende ik van vroeger een goed en goedkoop hotel. De dag daarop vervolgde ik de reis totaan de grens. Drie weken tevoren was er overeen gekomen dat ik aan de grens mijn visum voor Congo zou kunnen krijgen omdat Congo in Indonesie geen ambassade heeft. Ik had daarvoor al wel 250 dollar moeten betalen en zou aan de grens bij aankomst nog eens 50 dollar moeten overhandigen. Daarmee zou alles in orde zijn. Tot mijn grote verbazing kreeg ik echter maar een toestemming voor 8 dagen waarbinnen ik in de plaats van mijn verblijf alsnog een visum zou moeten aanvragen en betalen..... nog eens 154 dollar. Met behulp van mijn confraters hebben we het uiteindelijk kunnen afkopen met 50 dollar. Aan de grens was ik intussen verwelkomd door een dame die daar woont en verwittigd was door mijn confraters. Ze was me behulpzaam bij het vervoer van mijn bagage per taxi-motor van de grenspost Uganda naar de grenspost Congo, een afstand van anderhalve kilometer. Vervolgens regelde ze ook een taxi, samen met andere personen, naar de stad Butembo. Het eerste wat opvalt in Congo is dat er geen enkele auto rijdt zonder deuken, in vergelijking met Indonesie waar ondanks het chaotische verkeer een auto met een deuk een

zeldzaamheid is. De Indonesiers weten nog net op het allerlaatste moment te remmen en ze hebben een goed reactievermogen.

De taxi nam de weg door een uitloper van het nationale park Virunga, een afstand van 100 km, alleen begaanbaar voor personen auto's. De normale weg, voor het zwaardere verkeer, is 90 km langer maar de laatste tijd erbarmelijk slecht. Wel is de langere weg iets veiliger wat overvallen betreft want in het park worden soms auto's aangehouden en de inzittenden beroofd. De weg door het park heeft verschillende steile hellingen en dalingen met aan weerskanten diepe ravijnen zodat van de chauffeur veel behendigheid wordt vereist. Het gebeurde dan ook dat op een van die hellingen de auto begon te slippen en niet verder omhoog wilde. Het achterwiel kwam al gevaarlijk dicht bij het ravijn. Gelukkig waren er tussen mijn medepassagiers twee stevige mannen, en met mij daarbij dus drie, die de taxi weer een eindje van het ravijn af konden trekken waarna de chauffeur achteruit de helling af kon en vervolgens met een vaartje de top van de helling kon bereiken. Een geluk was dat het op dat moment niet regende en de weg droog was. De auto slipte alleen vanwege het zand en de kiezelstenen. De regen begon later en beleefden we ook daardoor verder nog verschillende glijpartijen die echter goed aflieden. Intussen had ik de superieur gebeld dat ik onderweg was en die wachtte me op in Butembo in de stromende regen. We brachten nog een bezoek aan onze gemeenschap in Butembo, een gemeenschap van twee priesters en elf fraters studenten die theologie studeren aan het groot seminarie van het bisdom. Voorafgaande jaren gingen alle theologiestudenten naar Kinshasa, maar sinds verleden jaar studeren nu de meesten in Butembo. Het levensonderhoud is daar een stuk goedkoper en het bespaart ook de vliegreis naar Kinshasa. De begroeting door de confraters was allerhartelijkst en het deed goed elkaar weer te zien na twee jaar afwezigheid. Ik had nog tijd om het gebouw te bekijken dat ik wel in aanbouw had gezien maar nog niet voltooid. Trouwens door gebrek aan geld ontbreekt er nog wel het een en ander vooral ook wat meubilair betreft. Na ongeveer een uur verlieten we de gemeenschap van Butembo om de twintig kilometer naar het provinciaal in Musienene af te leggen waar ik die nacht zou logeren. Behalve de provinciehuizen daar nog twee priesters en twee fraters waarvan een de econoom is van de provincie. Een van de priesters in de gemeenschap is de laatste Kruisheer missionaris in de Congo. Het is confrater Jan Koopman uit Noord Holland nu 82 jaar maar nog steeds vitaal. Ik heb vijftien jaar met hem samen geleefd toen hij pastoor was van de parochie in Mulo. Hij gaf graag godsdienstles in de parochie en op de scholen en heeft dat tot voor kort volgehouden. Nu leest hij veel en schrijft artikelen. De dag van mijn komst had hij juist nog een conferentie gegeven aan de fraters theologanten. Met Jan heb ik na het avondeten nog een paar uur gezellig kunnen praten hoewel het voor mijn gevoel al wel twee uur in de morgen was vanwege het tijdsverschil met Indonesië, een verschil van vijf uur.

De volgende morgen ben ik na het ontbijt naar de parochie gaan lopen, afstand 2 km, om intussen ook een simkaart voor mijn mobieltje te kopen, iets dat twintig jaar geleden toen ik in de Congo kwam nog niet bestond maar waar we nu niet meer buiten kunnen. Toendertijd konden we alleen maar via de radiophonie contact houden. De mobiele telefoon is een zegen voor de bevolking. Tijdens overvallen door gewapende bendes bijvoorbeeld kan men de familie waarschuwen en eventueel gerust stellen. Op de parochie werd ik ook weer hartelijk ontvangen door de vier confraters, drie priesters en een frater. Aanwezig was ook confrater Charles Pataya die in Leuven studeert maar die een week voor mij naar Congo was gekomen om het 50jarig huwelijk van zijn ouders te vieren. Dat feest werd juist op die dag gevierd en had ik het geluk om er bij te kunnen zijn. Om half elf was er een feestelijke Eucharistieviering met daarna een gezellig samenzijn in de parochiezaal. Bij die gelegenheid ontmoette ik ook al de nodige kennissen van vroeger. Vanuit Mulo waren ook drie confraters naar Musienene gekomen om aan het feest deel te nemen. Een van die drie was Emile Bikira, juist een paar weken tevoren met prachtige resultaten afgestudeerd in Leuven en samen met Charles naar Congo gekomen om de opleiding van de fraters te behartigen. Voor mij kwam het weer goed van pas dat ik diezelfde dag nog met hun mee kon naar Mulo, dertig km verder, wat begrijpelijk het voornaamste doel was van mijn bezoek. Dus om een uur of drie vertrokken we naar Mulo. De chauffeur was Kavono. Geen

onbekende in Voorburg waar bij een eerste aktie voor Mulo zijn foto prijkte op de zakjes van de vastenaktie. Kavono is nu chauffeur-monteur bij de Kruisheren. Voor die vastenaktie heb ik hem toen geïnterviewed en op een bandje opgenomen dat ik naar Voorburg heb gestuurd. Hij paste toen 's Zondags op de schapen, als de schapenherder vrij had, om daarmee zijn schoolgeld te verdienen. Dat was ook het projekt, namelijk de gelegenheid te geven aan leerlingen van de lagere en middelbare school om met licht werk hun schoolgeld te kunnen verdienen. De meesten van hen dreigden van school te worden gestuurd omdat de ouders het schoolgeld niet konden betalen.

Dank zij Kavono kwamen we veilig in Mulo aan. De ontmoeting met de confraters, allen oud-studenten van me, was allerhartelijkst. Tijdens mijn afwezigheid gedurende twee jaar waren er ook nieuwe gezichten, met alles wat daarbij hoort, bij gekomen en heb ik tijdens de drie weken kennis met hun kunnen maken. Grote vreugde ook voor twee honden die al in Mulo waren voor mijn vertrek. Aan mijn metgezellen had ik al gezegd om ze te negeren om te zien of ze me zouden herkennen. Daar bleken ze helemaal geen moeite mee te hebben en sprongen onmiddellijk tegen me op waarna ze met elkaar begonnen te vechten om te beslissen welke het meeste recht op me had. Omdat het niet beslist werd heb ik ze de volgende weken goed uit elkaar moeten houden om geen slachtoffers te maken. Na deze wat stormachtige begroeting was er een welkomstuif waarbij alle confraters, priesters, broeders en fraters aanwezig waren, ook die van Katwa, de andere communitieit op een afstand van anderhalve kilometer. Er was een uitstekende maaltijd bereid. De daarop volgende dagen waren de maaltijden wel erg eenvoudig. De confraters Congolezen hebben het niet breed en op alles moet bezuinigd worden. Gelukkig heb ik op het eind van mijn verblijf nog wat kunnen bijdragen aan de kas van de communitieit. Tijdens de maaltijd werd er gedanst en gezongen en ook gespeached. Toen het mijn beurt was heb ik de Azie-Afrika conferentie van 1955 in herinnering gebracht, de poging van president Sukarno om Azie en Afrika dichter bij elkaar te brengen. Bij het tienjarig jubileum in 1965 toen ik pas een paar maanden in Indonesie was bevond zich ook Mobutu onder de genodigden. Dit historisch moment heb ik aangehaald als mogelijke inspiratie voor hechte samenwerking onderling van de Afrikaanse en Indonesische Kruisheren.

Tijdens mijn verblijf in Mulo heb ik gewerkt aan de afronding van het projekt voor de leerlingen van de scholen in Mulo. Ik heb uitgezocht welke leerlingen nog op school zijn en nog geld hebben staan op hun rekening. Dat zijn 85 leerlingen. Het betreft leerlingen van vier middelbare scholen waarvan een technische school. Het geld dat nog op hun rekening staat wordt door een van mijn confraters rechtstreeks op de school betaald voor hun schoolgeld. Het totale bedrag is 2.538,81 US dollar. Dit kon gemakkelijk omdat ik juist voor mijn vertrek naar Congo bericht heb ontvangen dat Voorburg het aanzienlijke bedrag van 7.245 euro heeft gestort voor Mulo. Nu het schoolprojekt in Mulo is afgewerkt stel ik voor om de hulp die ik nog krijg van de verschillende donateurs te gebruiken voor de twee scholen in Kihali (Vulenze en Muyalimwe): constructie van het gebouw en impuls voor de onderwijzers die praktisch pro deo werken. Ik heb al eerder geschreven over deze twee scholen die zich op een afstand van vijftig kilometer bevinden in een gebied waar de laatste jaren mensen naartoe trekken om er een stuk grond te vinden om te bewerken. Omdat ook wij daar begonnen zijn met een boerderij hebben we ons het lot van de bevolking daar aangetrokken. We hebben er een polie-kraamkliniek gebouwd en voorzien van instrumenten en medicijnen. Voor een van de twee scholen waren we begonnen met de fundamenteën voor drie klassen en het maken van bakstenen, maar het werk moest worden stopgezet vanwege de bendes die de streek onveilig maakten. Nu het weer rustig is kan er opnieuw met de constructie begonnen worden. Ik heb daarvoor al vast 2.500 dollar laten overmaken van de gift uit Zoeterwoude in Februari ten bedrage van 4.000 euro.

Een bezoek aan de school in het dorp Munyalimwe,

School Munyalimwe.

de

school en de kliniek in het dorp Vulenze en de boerderij van de Kruisheren te Kiviri stond op het programma van mijn bezoek. Toen ik twee jaar geleden Congo verliet was de toestand daar dramatisch: overvallen door soldaten en paramilitairen die vee stalen, de huizen van de bevolking plunderden waaronder ook de kliniek en het huis van de onderwijzers met daarbij brandstichting en aanrandingen. Tachtig procent van de bevolking sloeg op de vlucht samen met de twee verpleegsters van de kliniek en de onderwijzers. Twee jaar was de school in Vulenze dicht evenals de kliniek. Ik had al in Indonesië bericht ontvangen dat de kliniek enkele maanden geleden opnieuw was begonnen op aandringen van de bevolking. Met geld vanuit Nederland (Huizen, Zoeterwoude, en de lagere school "De Springplank" in Uden) kon de kliniek weer worden uitgerust met medicijnen, apparatuur, matrassen en dekens, potten en pannen. De bevolking moest zelf een verpleger/verpleegster zien te vinden, niet gemakkelijk op een afgelegen plaats. Ze hebben een verpleger gevonden met de naam Ladislas die het goed schijnt te doen.

Begin nieuwe weg

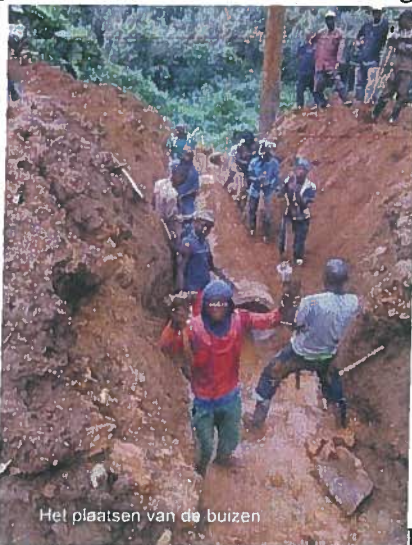
P. Ernile links met Kasereka Vwakya rechts

Vervolg van de weg

Aanvankelijk had ik me niet veel illusies gemaakt over wat

ik zou aantreffen. Ik twijfelde er om te beginnen al aan of ik op de boerderij zou kunnen logeren; de inboedel was immers volledig gestolen. Wel was ik ontzettend benieuwd naar de aanleg van de weg die opnieuw terhand was genomen. Nog voor mijn vertrek naar Indonesie had een Duitse landbouworganisatie ongeveer 12 km van een vroeger bestaande weg hersteld, maar die was intussen al weer niet meer begaanbaar voor auto's en voor brommers ook al heel moeilijk. Bovendien was de bedoeling dat de weg zou worden verlengd tot 27 km naar het dorp Kilau. Een van de confraters is op zoek gegaan naar een buitenlandse organisatie die bereid zou zijn om de 12 km te herstellen en ook de overige kilometers voor hun rekening te nemen. Een paar keer is zijn verzoek afgeketst maar hij is een doorzetter en uiteindelijk is het hem gelukt om de organisatie te vinden die bereid was over de brug te komen. Ook de Duitse organisatie doet overigens weer mee en een andere organisatie "Handicap" levert de vrachtwagens die voor het vervoer zorgen van zand en cementen buizen voor de afwatering. Ik was volkomen verrast met wat ik aantrof: een prachtige weg, 6 meter breed met goten aan twee kanten waar dat kon en anders aan een kant, een paar stevige bruggen en op andere plaatsen een zeventigtal cementen buizen onder de weg door op verschillende plaatsen die het water lozen in het ravijn

Het plaatsen van de buizen

ernaast. De brug die ik nog heb kunnen laten construeren met behulp van een gift uit Voorburg is nog steeds in goede staat. Het blijft voorlopig wel een aarden weg die goed onderhouden zal moeten worden en waar mijn confraters toezicht op zullen moeten houden. In Mulo hadden we intussen bezoek gekregen van iemand die moest controleren of het geld goed beheerd was. Hij was dik tevreden maar was wel tot de ontdekking gekomen dat het budget niet voldoende was voor de hele 27 kilometer. Hij stelde daarom voor om op dezelfde voet door te gaan met degelijk werk te leveren in plaats van nu maar verder wat aan te rommelen. Dat betekent dat het budget goed is voor 19 kilometer en dat voor de overige 8 km een nieuw verzoek moet worden ingediend maar dat waarschijnlijk wel zal worden toegekend. Wel heeft de bevolking zelf al een gedeelte van het werk gedaan: bomen gerooid en de grond geëgaliseerd. Daarvoor waren ze voorzien van de benodigde gereedschap gekocht met geld van de voornoemde sponsors in Nederland. Ook onze fraters theologie studenten hebben in hun vakantie een maand met de bevolking meegewerkt. Over de nieuwe weg hebben we al een stuk verder met de auto kunnen komen dan voorheen. In plaats van 20 km met de auto en daarna 30 km te voet was dat nu 30 km met de auto en 20 te voet. De nieuwe weg begint vanaf de 20 km dus 10 km goed begaanbaar voor een auto. De volgende 9 km waren al voor tachtig procent klaar maar mist nog de nodige bruggen en er werd hard gewerkt aan het plaatsen van de buizen onder de weg door. Onderweg zijn we verschillende keren gestopt om te praten met de mensen die aan het werk waren. Leuk was dat ik verschillende oud-leerlingen, meisjes en jongens, van scholen in Mulo ontmoette die indertijd voor hun schoolgeld hebben gewerkt. Een van hen (no 253 Kasereka Vwaky) heeft na de middelbare school 2 jaar engels gestudeerd aan de universiteit van Kisangani en werkt nu als tolk bij "Handicap". Hij en enkele anderen die ik ontmoette bedankte me nog voor de hulp om hun schoolgeld te kunnen betalen. Die dank betreft natuurlijk voornamelijk de donateurs in Nederland.

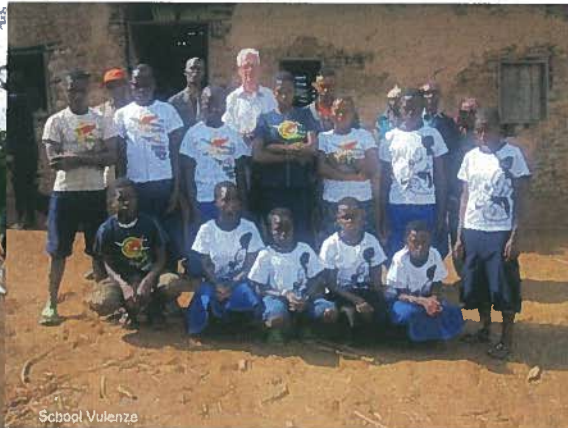

Frater Arnauld op de voorgrond links

Ik werd op deze tocht vergezeld door frater Arnauld. Hij heeft zijn theologische studie afgerond en maakt nu een jaar statie waarin behalve les geven hij ook de zorg heeft voor de boerderij zowel in Mulo als in Kiviri. Eigenlijk is hij te zwaar belast, maar tegen de tijd dat ik weer terugging naar Indonesie kreeg hij hulp. Eenmaal aangeland op de plaats waar we verder te voet moesten begon het flink te regenen en dat hield pas op toen we op de plaats van bestemming kwamen. Voordat het zover was kwamen we voorbij de school waar we begroet werden door de directeur. We konden hem tegelijk kennis laten maken met twee pas afgestudeerde onderwijzers die zich bereid hadden verklaard om op de school les te gaan geven en die met ons waren meegekomen.

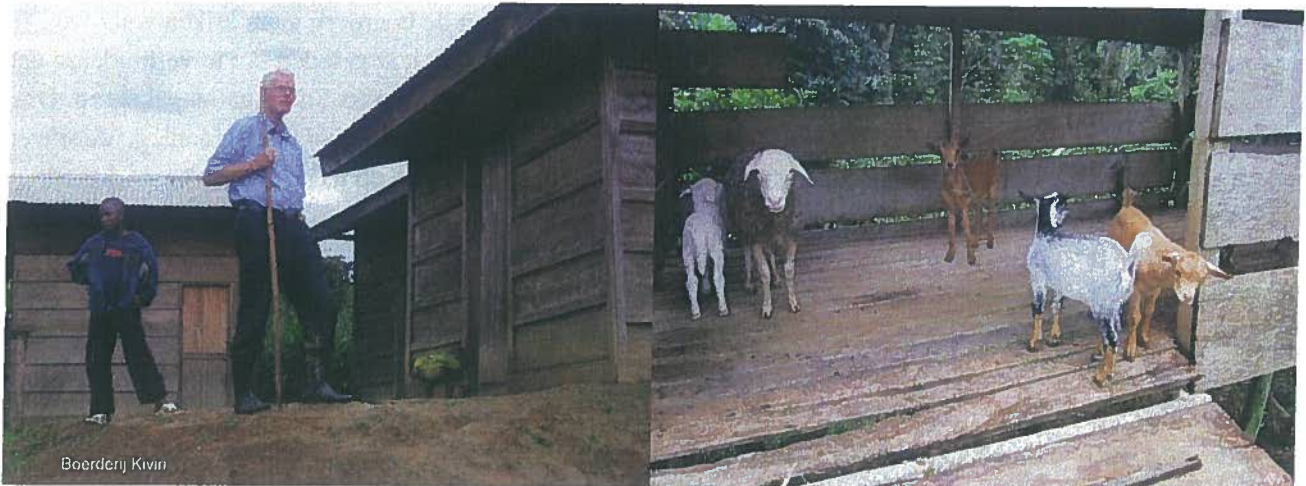
Rechts van mij de directeur en links de 2 nieuwe onderwijzers

School Vulture

Beiden willen

ook priester worden. Een van de twee is ook weer een oud-leerling van het projekt schoolgeld met no 551. Toen we het huis van de onderwijzers bezochten bleek dat alle huisraad was verdwenen, hetgeen we trouwens al wisten. Er moet nu van alles worden aangeschaft en heb ik daarvoor het nodige geld kunnen geven afkomstig van de donateurs. Arnauld zal me daarvan een verslag geven. Voorlopig logeren de onderwijzers op de boerderij 45 minuten te voet van de school. Niet erg als het niet regent, maar spiegelglad en modderig als het regent. Na de school kwamen we terecht bij de kliniek waar we goed onthaald werden door Ladislav en een onmisbare klusjesman, een scout met de naam Cigogne (Ooievaar) wat zijn naam is als scout. Hij heeft ons al onschatbare diensten bewezen onder anderen door met gevaar voor zijn leven de zonnepanelen van de kliniek verborgen te houden. Hij is nu de beheerder van het huis op de boerderij waar hij ook als kok fungeert voor het werkvolk en de loge's en tegelijk op de schapen past. Na op de kliniek gedronken en gegeten te hebben vervolgden we onze tocht naar de boerderij.

Tot mijn vreugde had ik intussen vernomen dat we daar zouden kunnen logeren en dat er ook al verschillende van onze werkers verbleven met de eerste schapen, geiten, varkens en kippen. Ik heb goede herinneringen aan de avonden rond het vuur wanneer het eten wordt klaar gemaakt en er gekeuveld wordt of gekaart. Dat was

ook nu het geval tijdens ons bezoek van drie dagen.

De mannen vertelden me dat ze wel hard hebben moeten werken om het huis weer bewoonbaar te maken want alles was overwoekerd door het onkruid van twee jaar. Ook hier alle huisraad verdwenen maar het benodigde was al weer vervangen. Ook hier viel het me dus ontzettend mee en was ik mijn confraters dankbaar dat ze de moed gehad hebben om opnieuw te beginnen.

De volgende ochtend hebben we eerst de twee nieuwe onderwijzers vergezeld naar de school. Die had in September moeten beginnen maar was door gebrek aan onderwijzend personeel uitgesteld tot enkele dagen voor onze komst, dus een maand te laat. Ongeveer 120 leerlingen zijn intussen komen opdagen maar dat aantal kan nog toenemen als bekend wordt dat de school nu echt begonnen is. Er waren moeilijkheden gerezen tussen de directeur en de onderwijzeressen die niet meer met hem wilden samenwerken. Problemen met de financiën. De directeur heeft daarom zijn ontslag aangevraagd maar blijft nog wel totdat een opvolger is gevonden. Ik had wel medelijden met hem toen hij huilde op de dag dat ik hem goeie dag ging zeggen op het eind van ons bezoek. Hij had wel hart voor de zaak en was altijd erg enthousiast en kon goed met de leerlingen omgaan. Voor het moment zijn er de directeur en vier onderwijzers voor de zes klassen van de lagere school. De middelbare school waar we drie jaar geleden mee begonnen waren is nog niet opnieuw kunnen starten. Misschien volgend jaar met de leerlingen van de zesde klas en als de nieuwe klaslokalen gebouwd zijn kunnen worden. De twee nieuwe onderwijzers hebben we die ochtend op de school achtergelaten omdat ze al onmiddellijk wilden beginnen met lesgeven. Terug op de boerderij 's avonds vertelden ze van hun ervaringen op school.

Met frater Arnauld en Cigogne ben ik vervolgens naar een gedeelte van de boerderij gaan kijken waar we gewoonlijk de koeien hadden maar die we hebben moeten evacueren twee jaar geleden om te verhinderen dat ze gestolen zouden worden. Dat gedeelte van de boerderij heeft indertijd de naam Sint Agatha gekregen. Om er te komen hebben we voor het grootste deel gebruik kunnen maken van de nieuwe weg in aanleg. Voorheen was het een wandeling van anderhalf uur over een smal bospad met klimmen en dalen en gebagger door de modder. Nu is het nog maar een wandeling van drie kwartier over een goed begaanbare weg. De weien daar zijn nog in tamelijk goede staat en hebben niet al te veel werk nodig om ze weer schoon te krijgen. Ook al weer een meevaller. Het gras staat intussen 1 meter hoog en ziet verlangend uit naar de terugkomst van de koeien. Misschien na de verkiezingen eind deze maand als het rustig blijft in de Congo. Ook hier natuurlijk het onderkomen voor de cowboys volledig leeggeroofd en de keuken, die apart lag, met de grond gelijk gemaakt. Op de terugweg naar de boerderij ontmoetten we onze confrater Onesphore die van Mulo was gekomen met een landmeter. De boerderij moet namelijk in zijn geheel gecadastreerd worden en daarvoor moest een kaart gemaakt worden met alle afmetingen. Ook waren er al grenspalen gemaakt die binnenkort geplaatst zullen worden. Terug op de boerderij bij het genot van een kop koffie constateerde ik dat de deksels op de suikerpot en de koffiepote er scheef op waren gedraaid. Dat herinnerde me aan een typische kwaal algemeen in Congo waar alle deksels scheef op hun plaats staan met als gevolg dat de schroefdraad vaak geforceerd is.

De volgende dag heb ik Papa Katsenge (75 jaar) bezocht. Hij heeft ons een aanzienlijk gedeelte van het terrein verkocht enkele jaren geleden. Nu met het cadastreren moesten alle vorige eigenaren tekenen dat ze geen verhaal meer op ons hebben. Familieleden van Papa Katsenge maakten moeilijkheden om zodoende nog iets in de wacht te kunnen slepen. Papa Katsenge was het daar niet mee eens. Hij zei: "Pere Robert is mijn vriend en ik teken." Ik hoorde dat voordat we naar Kihali gingen en het heeft me zo ontroerd dat ik hem in ieder geval wilde ontmoeten om hem te bedanken voor zijn vriendschap. Hij vroeg me om een paar laarsen voor hem te kopen iets dat ik vroeger al eens gedaan heb maar dat paar was intussen versleten. Een week later heb ik de laarsen mee kunnen geven met iemand. Vanaf Papa Katsenge zijn we naar een aanplant van palmen wezen kijken waar echter jammer genoeg niets meer van over is. Misschien hier en daar nog iets tussen het onkruid. Het is een gedeelte van het terrein dat we bestemd hebben als natuureservaat omdat er ook chimpansees huizen in een nog ongerepte natuur.

Er bevindt zich daar ook een van de vier watervallen op het terrein die gezamenlijk een stad als Butembo van elektriciteit zouden kunnen voorzien. Onespore met de landmeter ontdekten diezelfde dag nog een vijfde waterval waarvan we het bestaan nog niet wisten. In de toekomst kan dit natuurreservaat misschien een trekpleister worden voor kampeerders en bijdragen in het onderhoud van de confraters samen met de opbrengst van de boerderij en de akkers. De Congolese confraters zijn tot nu toe nog erg afhankelijk van financiële hulp door de andere delen van de Orde; die hulp vermindert echter door het overlijden van oudere confraters in België en Nederland die nog een goed pensioen hadden als leraren aan de middelbare school.

In de middag zijn we in een ander gedeelte van het terrein gaan kijken naar de kinine aanplant van vier jaar geleden. Die aanplant heeft veel te lijden gehad door het gebrek aan onderhoud. Ik was al bang dat alles verloren zou zijn maar gelukkig is er nog hoop voor enkele hectaren van de tien die beplant waren. De rest zal gekapt moeten worden in de hoop dat de wortels nieuwe loten zullen voortbrengen. De boompjes die gekapt worden kunnen misschien nog genoeg opbrengen om het onderhoud te bekostigen van de aanplant. Er werken nu vier jonge mannen om de boompjes van onkruid te bevrijden. Met het bezoek aan de kinine aanplant was het bezoek afgerond en had ik alles gezien waarvoor ik gekomen was. De volgende morgen vergezelden we de onderwijzers naar de school, namen afscheid van de verpleger van de kliniek en de directeur van de school en liepen de twintig kilometer waar de auto nog niet kan komen. Twee van onze werkers vergezelden ons omdat de auto enkele geiten en schapen vanuit Mulo zou komen brengen. De auto die ze zou moeten vervoeren was echter onklaar geraakt en de auto die nu gebruikt werd was niet

geschikt voor het vervoer van geiten en schapen. De twee jonge mannen moesten dus zonder de dieren de twintig km te voet terug, een vergeefse tocht van veertig km. Echter geen enkel protest. Probleem is dat de communicatie per mobiel telefoon in dat gebied nog heel moeilijk is. Bovendien hadden ze daar ook geen mobieltje meer waar ik ze echter nog mee heb kunnen helpen. Tegen de middag waren we weer terug in Mulo.

De daarop volgende dagen kreeg ik nog heel wat mensen op bezoek en heb ik ook mensen bezocht bij hun thuis. Ik ben ook nog een avond te gast geweest bij de Zusters naast ons waarmee de confraters nog altijd goede contacten onderhouden. Ook hebben de jongens van het internaat, nu 58 in aantal, een feestavond voor me georganiseerd. Daar heb ik twee houtsnijwerken aan over gehouden voor ons missiemuseum in Bandung. Van verschillende goede kennissen in Mulo heb ik gedurende mijn bezoek 1 haan, 3 kippen en 3 konijnen gekregen. Intussen had ik ook nog tijd om een slide-show over Indonesië te fabriceren en die hier en daar te vertonen. Met de jongens van het internaat heb ik op een van de Zondagen een Eucharistieviering gehouden in hun studiezaal waar ze met veel enthousiasme aan hebben deelgenomen: koor, dirigent, organist, lector en akolieten. De leiding van het internaat heb ik moeten prijzen omdat ik het internaat nog nooit zo proper heb

gezien. Dat was mij nog niet gelukt toen ik de leiding had.

Terwijl ik in Mulo was hebben we zoals al vermeld bezoek gekregen van een echtpaar uit Uruguay voor een audit van de aanleg van de weg. Twee dagen later drie mannen en een vrouw uit Aachen voor de evaluatie van het consultatie bureau voor mensen met een trauma (centre d'écoute) en weer een week later mensen van het ministerie van onderwijs voor evaluatie van het Instituut voor Philosophie en Psychologie. Al deze mensen zijn heel voldaan met het werk van onze confraters. Ook ik bewonder hun inzet bij deze projecten in het belang van de bevolking. Hopelijk kan een gunstig rapport van de bezoekers een stimulans zijn om onze confraters ook in andere projecten te kunnen steunen. Misschien duikt er nog eens een donateur op voor een project voor elektriciteit.

Daarmee liep dan ook mijn bezoek aan Mulo ten einde. Een van de laatste dagen had de novicenmeester nog een tochtje georganiseerd samen met zijn assistent en drie novicen. Er was een pic-nick mand mee en hebben we op een mooie plek lekker gegeten. De avond voor mijn vertrek vanuit Mulo zijn we met de ouderen nog gezellig bij elkaar geweest en heb ik bij die gelegenheid nog een mooi houtsnijwerk meegekregen voorstellend een belangrijk persoon op een draagstoel gedragen door vier mannen en daarachter nog een drager voor de bagage. De volgende dag ben ik naar Musienene gebracht om ook daar afscheid te nemen. Van daaruit nog een dag naar Butembo om verschillende kennissen te bezoeken met onder anderen ook de Bisschop die me hartelijk ontving. Ik liet me ontvallen dat in de toekomst misschien Kihali zou kunnen uitgroeien tot een parochie bediend door de Kruisheren. Na nog een avond en nacht doorgebracht in Musienene bracht de econoom me de volgende dag, Zondag 30 October, naar Butembo waar ik een taxi nam naar de grens dus weer door het park. Op een gegeven moment moest ik nodig en vroeg hem te stoppen. Hij antwoordde: niet hier want hier gebeuren nogal eens overvallen. Pas vijf minuten verder scheen het veilig te zijn want toen stopte hij. Aan de grens had ik nog wat problemen met mijn visum. Ik werd geroepen om bij

het hoofd van de imigratie binnen te gaan. Dat betekende natuurlijk dat er nog iets betaald zou moeten worden. Gelukkig was juist het hoofd van de douane naar buiten gekomen om me te begroeten. Ik kende hem vanwege zijn zoon die bij ons op het internaat is geweest. Ik vroeg hem om met me mee te gaan naar binnen wat hij gelukkig ook deed. Het hoofd van de imigratie, een dame waarvan bekend is dat ze altijd op geld uit is, keek wel even vreemd op en wist niet goed meer wat te zeggen, ze was knock out. Het hoofd van de douane was vervolgens nog zo vriendelijk om me over grens te brengen totaan de bus die me voor tien dollar naar Kampala bracht, een traject van 400 km, vertrek om 11 uur en aankomst in Kampala rond 8 uur in de avond. In Kampala heb ik de volgende dag nog een paar kennissen bezocht en Woensdag 3 november het vliegtuig genomen naar Bangkok via Nairobi. Ik had de beste plaats in de economieklasse, helemaal vooraan en geen stoel voor me zodat ik alle ruimte had om mijn benen te strekken. Later kwam ik er achter waaraan ik waarschijnlijk die plaats te danken had. Had ik op de heenreis een vertraging van 12 uur nu op de terugreis had ik maar 1 uur en 10 minuten om van vliegtuig te wisselen. Het duurt al ongeveer een half uur voordat je het vliegtuig uit bent dus bleef nog een goed half uur om me te melden bij de transit, uit te gaan zoeken waar ik ergens zou moeten zijn voor mijn aansluiting en dan nog door de security screen die in Bangkok niet eenvoudig is (ik had er op de heenreis al mijn tube tandpasta moeten prijs geven). Ik zette daarom alles op alles om zo vlug mogelijk uit het vliegtuig te komen en ik had daartoe de gelegenheid vanwege die plaats helemaal vooraan. Ik was dan ook de eerste om het vliegtuig te verlaten. Zodra ik de aankomsthal bereikte stond daar zowaar tot mijn grote verbazing iemand met een bord waarop mijn naam voluit. Eerste gedachte, voor welk misdrijf zou ik gezocht worden. De jongeman met het bord legde uit dat hij me naar het volgende vliegtuig moest brengen, service van de zaak. Hij zette het op een rennen en ik achter hem aan. Door de screening dan naar de transit en vervolgens naar het vliegtuig. Alles in een minuut of tien zodat ik nog een goede twintig minuten had om uit te blazen. Ik begon nu ook te begrijpen waarom ik al in het vliegtuig bevoorrecht was geweest. Mijn koffer zou later komen. Die werd dan ook twee dagen later netjes in Bandung op de pastorie gratis afgeleverd. Woensdagavond om 7 uur 's avonds uit Entebbe vertrokken was ik Donderdag avond om 9 uur thuis. Het tijdsverschil van 4 uur moet daar dan nog wel van worden afgetrokken.

Het bezoek aan Congo waar ik al naar uit had gekeken is dus boven verwachting geslaagd en ik ben de confraters hier in Indonesië dankbaar dat ik er de gelegenheid en het geld voor heb gekregen. Ik heb kunnen bijdragen in de kosten van mijn verblijf om de confraters niet onnodig te belasten. Ik hoop dat de aanstaande verkiezingen rustig gaan verlopen en onze confraters zonder belemmering kunnen doorgaan met hun activiteiten voor de bevolking. Mijn dank nogmaals aan allen die zowel in de afgelopen jaren als ook nu nog de bevolking van Mulo en omstreken gesteund hebben en nog steunen. Ik hoop met dit verslag duidelijk te hebben gemaakt dat de geboden hulp vruchten heeft voortgebracht. Nu terug in Indonesië groet ik jullie allen weer heel hartelijk in de hoop dat het jullie goed gaat.

Rob Stigter osc